

Müilmarekord head ei too

Mis tunne oleks lugeda umbes niisugust uudiselõiku: “Kergejõustikuliidu arvutustest selgus, et 2004. aastal oli Eesti 100 meetri jooksu keskmine tulemus 11,3 sekundit, kuulitõukes aga 14 meetrit 18 cm.”

Kõlab ilusasti, kuid üpris mõttelt.

Hoopis arusaadavam on jutt kindlasti üksikutest tippsaavutustest.

Kõva külmarekord

Ehkki klimatoloogias räägitakse enamasti pikaajalistest keskmistest (mida lühiduse mõttes kutsutakse normideks), sarnaneb ilm paljuski spordiga – ka siin püstitatakse rekordeid. Küll mitte inimeste poolt.

Ja need rekordid äratavad samuti tähelepanu, võibolla isegi rohkem kui hüppajate-kargajate tiptulemused: neist sõltub vahel tuhandete inimeste elu- ning heaolu. Kui ilmataat püstitab näiteks uue pakaserekordi, ei jäta see ju kedagi külmaks!

Üldse on ilmarekorditega säärane lugu, et head neist midagi loota ei ole: nii külma- kui kuumarekordid võivad tappa, erakordsed sademetehulgad kui mitte uputada, siis vähemalt paksu pahandust tekitada.

Siiski... talvised soojarekordid siinkandis põhjustavad ebameeldivusi vaid suusasõidu harrastajaile, harva rohkem. Jällegi sõltub tulemus maakohast, sest erakordne soojalaine mäestikes võib vallandada laviine.

Kui Eesti külmarekordiga on lugu selge (–43,5° Jõgeval 17. jaanuaril 1940), siis põhjapoolkera madalaima temperatuuriga on lood imelikud. Enamik teatmikke ütleb selleks olevat –67,8°, mõõdetud Verhojanskis 3. jaanuaril 1885 ning sama näit Oimjakonis, mõõdetud 6. veebruaril 1933.

Hea otsija võib leida veelgi kõvema näitajaid: –69,8° Verhojanski jaamast, Oimjakoni rekordiks –70,1° jne. Segadused tulenevad eksitustest kraadiklaasi näitudele temperatuuriparandite lisamisel või siis trükivigadest (vt Ilmar Kase artikkel, Eesti Loodus, 1974, nr 2).

Lootsin, et vähemalt Antarktika (ja kogu maakera) külmarekord on kindel suurus. Tõesti, pea kõigist käsiraamatutest võib leida arvu –89,2°, mõõdetud 21. juulil 1983 Vostoki jaamas. (Õnneks oli seal terake soojem aasta varem, kui polaarjaam põles pea täielikult maha. Muide, meteoroloogiks juhtus tol ajal olema Tartu mees Vello Park.)

Ühest allikast leidsin koguni, et talvel 1997 olevat Vostokis saadud absoluutseks temperatuurimiinimumiks 91 miinuspügalat! Raske uskuda – sellisest sündmusest oleks ammu kuulda olnud.

Kahtlane kuumarekord

Kuidas on lood maakera kuumarekordite usaldusväärsusega? Palavaim paik peaks olema Dalloli linn Etioopias Punase mere ääres, kus aasta keskmiseks õhutemperatuuriks on arvatud 34,4° (Eesti kuumarekord on 11. augustil 1992 Võrus mõõdetud 35,6°).

Milline on siis kõigi aegade absoluutne soojarekord? Kaheksakümmend kaks aastat on püsinud sellena Al Aziziyah (ka El Azizia) ilmajaamas Liibüas 13. septembril 1922 mõõdetud 57,8°.

Ning alles hiljuti on hakatud tõsiselt kahtlema tolle tiptulemuse usaldusväärsuses. Kuskilt tuli välja, et sel palavalt päeval oli jaama meteoroloog haige, teda asendas kogemusteta vaatleja. (Sõdur? Liibüa oli tollal Itaalia asumaa.)

Pealegi oli maksimumtermomeeter katki, õhusoe märgiti vaid tavalise kraadiklaasiga. Ühesõnaga, vaatlus oli eba-

usaldusväärne. Kui hakati parandustele mõtlema, oli juba hilja – maailm teadis uuest ilmarekordist.

Võibolla oleks õigem Liibüa rekord diskvalifitseerida ning kuulutada uueks hoopiski kuulsas Surmaorus 10. juulil 1913 mõõdetud 56,7°?

Too California kant Ameerikas on tõepoolest väga kuum: näiteks suvel 1917 mõõde-

ti seal 43 päeval järjest üle 48kraadist õhutemperatuuri!

Võiks arvata, et ilma rekorditega on lugu lihtsam kui spordi omadega – kinnitamiseks pole vaja oodata pissiproovi tulemusi. Aga võta näpust – mõnda tiptulemust võidakse kahtlaseks kuulutada isegi aastakümnete pärast.